

Устименко В. І., доктор філософії., доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ ВИДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВІСТІ КРАЇН ЄС У КОНТЕКСТІ ПРАКТИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сталий доступ до мінеральних ресурсів є фундаментом розвитку сучасної економіки, адже саме мінеральна сировина забезпечує базові потреби промисловості, будівництва, енергетики та транспорту. Водночас видобувна промисловість належить до найбільш екологічно ризикованих сфер, а її вплив на довкілля та клімат дедалі частіше стає предметом суспільного та політичного контролю. У зв'язку з цим формування збалансованої мінеральної політики, яка б поєднувала економічну ефективність, екологічну безпеку та соціальну відповідальність, є одним із пріоритетів Європейського Союзу.

Європейська комісія у 2008 році започаткувала Ініціативу щодо сировинних ресурсів (Raw Materials Initiative), спрямовану на забезпечення стабільного доступу до критичної сировини та зміцнення стратегічної незалежності ЄС у сфері мінеральних ресурсів. Наступним кроком стало ухвалення документа «Roadmap to a Resource Efficient Europe» (2011), що визначив перехід до ресурсоефективної та низьковуглецевої економіки як ключовий елемент сталого розвитку. У 2015 році всі країни ЄС ратифікували Порядок денний ООН до 2030 року, взявши на себе зобов'язання виконати 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), серед яких для гірничої галузі найважливішими є ЦСР 12 «Відповідальне споживання і виробництво» та ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату».

Після прийняття зазначених документів більшість європейських держав почали перегляд або розроблення власних національних мінеральних стратегій. Одними з перших такі документи прийняли Німеччина, Фінляндія, Португалія та Греція (2010–2012 рр.). Вони заклали основу для впровадження принципів ресурсоефективності, раціонального використання сировини, розвитку циркулярної економіки та зменшення викидів парникових газів у добувному секторі.

Аналіз відповідних законодавчих актів та статистичних даних вищезгаданих країн показав, що у всіх розглянутих країнах після впровадження національних мінеральних стратегій спостерігається зростання ресурсної продуктивності та зменшення рівня викидів CO₂ від гірничої галузі. Це свідчить про поступове впровадження принципів декуплінгу — роз'єднання економічного зростання і негативного екологічного впливу.

Німеччина продемонструвала підвищення продуктивності з 1,9 до 2,3 євро/кг (зростання на 15,7 %) при одночасному скороченні викидів CO₂ майже на 50 %. Прийняття закону «Climate Action Law» та розвиток програми Energiewende стали важливими чинниками цього процесу.

Фінляндія є найуспішнішим прикладом: обсяг видобутку зріс на 23 %, тоді як викиди зменшилися на 19 %. Це стало можливим завдяки комплексному підходу, який включає податкові стимули для інновацій, власну дослідницьку програму та розробку системи моніторингу сталості.

Португалія та Греція також продемонстрували тенденції до підвищення ефективності, однак скорочення обсягів видобутку (на 55–95 %) свідчить про структурні проблеми сектору та обмежені інвестиційні можливості.

Отже, лише Фінляндії вдалося досягти позитивної синергії між економічним зростанням та екологічними показниками, що може вважатися зразком для інших країн. Її модель поєднує державну підтримку інновацій, прозорість регуляторної політики та залучення громадськості.

Порівняльний аналіз показує, що мінеральна політика в країнах ЄС істотно впливає на здатність гірничого сектору адаптуватися до вимог сталого розвитку. Важливою тенденцією є зростання ролі соціальної довіри та прозорості управління, що забезпечує прийняття нових інвестицій суспільством. Одночасно з цим простежується посилення впливу кліматичних зобов'язань, зокрема Паризької угоди та Європейського зеленого курсу, які формують нормативну основу для переходу до вуглецево нейтральної економіки до 2050 року.

Попри позитивну динаміку, низка проблем залишається невирішеною: відсутність єдиної системи індикаторів моніторингу сталості гірничої галузі; недостатня інтеграція принципів циркулярної економіки в національні стратегії; обмежені інвестиції у відновлення ресурсної бази та впровадження інноваційних технологій видобутку; низький рівень соціальної прийнятності нових гірничих проєктів унаслідок екологічних ризиків.

Для подолання цих викликів необхідне створення спільних європейських механізмів моніторингу, підвищення прозорості діяльності компаній, інтеграція систем звітності за стандартами ESG (Environmental, Social, Governance) та розроблення національних дорожніх карт з урахуванням специфіки кожного регіону.

Отриманий досвід може бути корисним для розроблення аналогічних стратегій в Україні, зокрема у контексті післявоєнного відновлення економіки, реінтеграції промислових регіонів і розвитку циркулярних технологій видобутку.